JARÐRÆKTARLÖG.

HANDHAFAR VALDS FORSETA ÍSLANDS

samkvæmt 8. gr. stjórnarskrárinnar

forsætisráðherra, forseti sameinaðs Alþingis og forseti Hæstaréttar,

gjöra kunnugt: Alþingi hefur fallist á lög þessi og vér staðfest þau með samþykki voru:

I. KAFLI

Um yfirstjórn.

1. gr.

Landbúnaðarráðherra hefur á hendi yfirstjórn allra ræktunarmála og jarðabóta sem lög þessi taka til.

2. gr.

Búnaðarfélag Íslands, sem stjórnað er af þriggja manna stjórn og kosin er af búnaðarþingi, hefur á hendi umsjón með framkvæmd ræktunarmála og jarðabóta samkvæmt lögum þessum, enda sé skipulag þess og starfsreglur í samræmi við ákvæði laganna. Um kosningarrétt og kjörgengi til búnaðarþings, tölu fulltrúa, kjördæmaskipun og kosningafyrirkomulag innan hvers kjördæmis fer eins og fyrir er mælt í lögum Búnaðarfélags Íslands.

3. gr.

Hver sá, sem stundar búskap á lögbýli og búvöruframleiðslu til sölu á almennum markaði, á rétt til að vera félagsmaður í búnaðarfélagi. Í hverju sveitarfélagi þar sem búvöruframleiðsla er stunduð skal vera starfandi búnaðarfélag og starfssvæði þess að jafnaði miðað við viðkomandi sveitarfélag, enda séu fullgildir félagsmenn ekki færri en sex að tölu.

Verði fullgildir félagar í búnaðarfélagi fimm eða færri skal búnaðarfélagið sameinast búnaðarfélagi nærliggjandi sveitar eftir tillögum hlutaðeigandi búnaðarsambands.

Heimilt er þó að einstakir menn séu í búnaðarfélagi annars sveitarfélags ef sérstakar landfræðilegar ástæður eru fyrir hendi og enn fremur að búnaðarfélag nái yfir tvö sveitarfélög eða fleiri þar sem það þykir henta. Fyrir slíkum frávikum og breytingum á starfssvæðum búnaðarfélaga þarf samþykki Búnaðarfélags Íslands.

Heimilt er að halda félagssvæði búnaðarfélags óbreyttu þótt skipan sveitarfélaga breytist.

Búnaðarfélögum er skylt að vera í búnaðarsambandi hlutaðeigandi héraðs. Stjórnum búnaðarfélaga er skylt að halda skýrslur og reikninga eftir því sem stjórnir Búnaðarfélags Íslands og hlutaðeigandi búnaðarsambands ákveða. Búnaðarsamböndin skulu árlega senda Búnaðarfélagi Íslands skýrslur um jarðabætur innan sambandssvæða sinna ásamt afriti af ársreikningum sínum. Um skipan búnaðarfélaga og búnaðarsambanda fer að öðru leyti eins og segir í lögum Búnaðarfélags Íslands.

4. gr.

Störf þau, sem Búnaðarfélagi Íslands eru falin með lögum þessum, annast búnaðarmálastjóri með aðstoð ráðunauta félagsins, héraðsráðunauta búnaðarsambandanna og sérstakra trúnaðarmanna þessara samtaka.

Ráðunautar Búnaðarfélags Íslands eru stjórn þess og búnaðarmálastjóra til ráðuneytis hver á sínu sviði og veita forustu leiðbeiningarþjónustu í þeim greinum sem lög þessi taka til.

5. gr.

Héraðsráðunautar skulu vera svo margir sem nauðsyn krefur að dómi Búnaðarfélags Íslands, enda samþykki landbúnaðarráðherra tölu þeirra og starfssvæði. Með sama skilorði er tveimur eða fleiri búnaðarsamböndum heimilt að ráða til sín ráðunauta til sameiginlegra starfa.

Héraðsráðunautar hafa á hendi leiðbeiningar og eftirlit með ræktunarframkvæmdum og öðrum jarðabótum hver á sínu starfssvæði í þeim greinum sem lög þessi taka til. Þeir skulu árlega skila skýrslu um störf sín til þeirra búnaðarsambanda er þeir starfa fyrir. Heimilt er að fela sama héraðsráðunaut að gegna starfi í fleiri en einni grein leiðbeiningarþjónustunnar. Þá er heimilt að fela héraðsráðunaut framkvæmdastjórn búnaðarsambands.

Þar sem héraðsráðunautar að dómi Búnaðarfélags Íslands komast ekki yfir verkefni sín, svo sem úttekt jarðabóta, er heimilt að ráða sérstaka trúnaðarmenn, enda samþykki landbúnaðarráðherra tölu þeirra og launakjör.

6. gr.

Héraðsráðunautar skulu hafa lokið kandídatsprófi (B.S.-prófi) í búvísindum frá búvísindadeild Bændaskólans á Hvanneyri eða hliðstæðu námi við erlenda landbúnaðarháskóla. Ráðunautar Búnaðarfélags Íslands skulu auk þeirrar menntunar hafa lokið sérnámi á starfssviði sínu eða hafa starfsreynslu sem stjórn Búnaðarfélags Íslands metur jafngilda. Trúnaðarmenn skulu hafa lokið búfræðiprófi frá búnaðarskóla, garðyrkjuprófi frá Garðyrkjuskóla ríkisins eða annarri menntun í landbúnaði sem stjórn Búnaðarfélags Íslands metur jafngilda.

7. gr.

Kostnaður við framkvæmd laga þessara greiðist úr ríkissjóði eftir reikningi er landbúnaðarráðherra samþykkir. Búnaðarfélag Íslands áætlar fjárþörf til framkvæmda samkvæmt lögum þessum og gerir tillögur til landbúnaðarráðherra um fjárveitingu á næsta ári áður en frumvarp til fjárlaga er lagt fyrir Alþingi. Í því skyni er ráðherra heimilt með reglugerð að ákveða fyrir hvaða tíma úttekt jarðræktar og húsabóta skuli lokið. Þá getur landbúnaðarráðherra mælt svo fyrir að fengnu áliti Búnaðarfélags Íslands að sótt skuli um framlög til ákveðinna framkvæmda samkvæmt lögum þessum fyrir fram og greiðast þá framlög á sama ári og framkvæmt er.

Ríkissjóður greiðir búnaðarsamböndum 65% af launum héraðsráðunauta og trúnaðarmanna. Hluti ríkissjóðs í launagreiðslum fer eftir kjarasamningum opinberra starfsmanna. Ríkissjóður greiðir allt að 65% af ferðakostnaði héraðsráðunauta og trúnaðarmanna samkvæmt ákvörðun landbúnaðarráðherra að fengnum tillögum Búnaðarfélags Íslands.

8. gr.

Hver sá, er njóta vill ríkisframlags samkvæmt lögum þessum, skal vera fullgildur félagsmaður í búnaðarfélagi, sbr. 3. gr. Ákvæði þessara laga um ríkisframlög til jarðabóta ná til allra jarðeigna í landinu sem teljast lögbýli samkvæmt skilgreiningu ábúðarlaga, nr. 64 31. maí 1976, með síðari breytingum, að undanskildum þeim jörðum og jarðarhlutum sem liggja innan skipulagssvæða sveitarfélaga og ætluð eru til annars en landbúnaðar.

Þar sem framræsla votlendis getur leitt til þess að land breyti varanlega um svip eða að merkum náttúruminjum verði raskað er skylt að hafa sérstaklega hliðsjón af lögum um náttúruvernd, nr. 47 16. apríl 1971.

Framlög eru ekki veitt til jarðræktar og húsabóta á lögbýlum sem eigi hafa verið setin tvö ár eða lengur næst á undan framkvæmdaári eða nytjuð frá öðrum lögbýlum, nema fyrir liggi heimild til bústofnunar þar samkvæmt jarðalögum, nr. 65 31. maí 1976, með síðari breytingum.

9. gr.

Nú þykir nauðsynlegt að láta af hendi ræktað land til almennra þarfa og skal þá ávallt leitað umsagnar héraðsráðunautar um þá ráðstöfun.

Ræktað land í lögum þessum telst vera: tún, matjurtagarðar, akrar og engi og/eða beitilönd sem verulegar landbætur hafa orðið á við framræslu og/eða áburð og liggja utan skipulags byggingarlóða sveitarfélaga.

Þegar vegir og veitur hvers konar eru lagðar um ræktað land eða ræktanlegt skal þess ávallt gætt að skerða ræktun og ræktunarmöguleika sem minnst. Þess skal gætt að verkið valdi sem minnstum óþægindum við nýtingu landsins. Þeim sem fyrir verkum standa ber að leita álits héraðsráðunautar um þetta efni áður en í framkvæmd er ráðist og að hafa samráð við hann um framkvæmd verka.

Þeir sem standa fyrir mannvirkjagerð, svo sem vegagerð og veitulögnum, skulu enn fremur haga verkum sínum svo að af þeim leiði ekki eyðingarhættu vegna jarðrasks, landbrots eða því um líks. Þeir skulu lagfæra yfirborð landsins og skila því fullgræddu.

II. KAFLI

Um ríkisframlag til jarðabóta.

10. gr.

Til jarðabóta, sem taldar eru í þessari grein, skal greiða framlag úr ríkissjóði sem hér segir:

I. Til undirbúnings ræktunar.

a. Vélgrafnir skurðir og plógræsi, 70% kostnaðar við gröft, plægingu og sprengingu berghafta úr skurðum.

b. Framræsla vegna endurræktunar, þar með talin hreinsun og dýpkun skurða, 70% kostnaðar.

Heildarframlag ríkissjóðs samkvæmt þessum stafliðum skal að hámarki svara til 3,5 millj. m^3 skurðgraftar og 600 km plógræslu á ári hverju. Búnaðarfélag Íslands gerir áætlun um framræslu vegna ræktunar samkvæmt könnun héraðsráðunauta á framræsluþörf á einstökum búnaðarsambandssvæðum. Framræsla vegna endurræktunar situr fyrir framlögum samkvæmt þessum stafliðum reynist framræsluþörf meiri en hámark heimildar. Landbúnaðarráðherra setur í reglugerð ákvæði um undirbúning framræsluframkvæmda, útboð þeirra, svo og umsjón og eftirlit með þeim.

c. Lokræsi með pípum í ræktuðu landi ..... 80 kr. á m

II. Til jarðræktar.

a. Túnrækt á þurrkuðu mýrlendi, nýrækt og endurræktun .... 19 000 kr. á ha

b. Túnrækt á þurrlendi, nýrækt og endurræktun ..... 13 000 kr. á ha

c. Korn- og fræakrar ..... 6 500 kr. á ha

Framlag samkvæmt þessum staflið er ekki greitt til kornræktar grænfóðurverksmiðja.

d. Grænfóðurrækt ..... 6 500 kr. á ha

Framlag samkvæmt þessum staflið er bundið því að um sé að ræða grænfóðurræktun til þess að bæta úr fóðurskorti vegna kals og annarra ræktunaráfalla af völdum harðinda. Enn fremur er framlagið bundið því að ræktunarþörfin hafi verið metin og viðurkennd af jarðræktarráðunaut Búnaðarfélags Íslands áður en í framkvæmdir er ráðist.

III. Til girðinga um ræktunarlönd.

Fullgildar girðingar með föstum horn- og hliðstólpum	16 kr. á m

IV. Til áburðargeymslna.

Áburðarhús og áburðarkjallarar	600 kr. á m^3

V. Til hey- og garðávaxtageymslna, svo og annarra geymsluhúsa.

a. Votheyshlöður	670 kr. á m^3
b. Þurrheyshlöður með súgþurrkunarkerfi	1000 kr. á m^2
c. Súgþurrkunarblásari með aflvél, kælivél vegna garðávaxtageymslu og rafstrengur sem lagður er sérstaklega í þessu skyni, framlag 40% af verði tækja og búnaðar. *Ákvæði til bráðabirgða:* Framlag að upphæð 340 kr. á m^2 skal greiða vegna súgþurrkunarkerfa, sem upp er komið í eldri hlöðum á árunum 1986–1989.	
d. Garðávaxtageymslur með viðeigandi loftræstibúnaði	1000 kr. á m^2
e. Geymsluhús	330 kr. á m^2

VI. Til vatnsveitna vegna heimilis- og búsþarfa.

Helmingur kostnaðar við vatnsupptöku, þar með talin borun eftir vatni, vatnsgeymar og leiðsla frá vatnsbóli að bæjarvegg. Framlag þetta greiðist því aðeins að við framkvæmdir sé farið eftir áætlun sem Búnaðarfélag Íslands lætur gera eða samþykkir.

VII. Til kölkunar á túnum.

Þar sem rannsóknir hafa að dómi ráðunauta Búnaðarfélags Íslands sýnt að hennar sé þörf er heimilt að greiða 50% af kostnaðarverði viðurkennds áburðarkalks eins og það er á hafnarstað að viðbættum eðlilegum flutningskostnaði umfram 50 km til viðkomandi bónda. Skilyrði er að kölkunin sé framkvæmd eftir ráðleggingum héraðsráðunautar og undir eftirliti hans og skal hún við það miðuð að nægja til a.m.k. fimm ára.

VIII. Til uppeldishúsa á garðyrkjubýlum.

a. Til byggingar uppeldishúsa með lýsibúnaði: Framlag 2100 kr. á m^2, allt að 200 m^2 að flatarmáli á býli.
b. Til lýsingar í gróðurhúsum: Framlag 420 kr. á m^2, allt að 300 m^2 að flatarmáli á býli.
c. Til kolsýrugjafar í gróðurhúsum: 40% af verði tækja og búnaðar.

IX. Til loðdýrabygginga.

Framlag nemi 30% af áætluðu kostnaðarverði þessara bygginga, allt að 600 m^2 að flatarmáli á býli.

X. Til ræktunar skjólbelta.

Framlag nemi 75% kostnaðar við trjáplöntukaup og 50% kostnaðar við nauðsynlegar girðingar vegna ræktunarinnar. Skilyrði fyrir framlagi er að verkið sé unnið í samræmi við áætlun sem héraðsráðunautur og skógarvörður hafa gert og Skógrækt ríkisins samþykkt.

XI. Til sérstakra verkefna.

Á árunum 1987–1991 skal árlega greiða framlag úr ríkissjóði til þess að meta þörf fyrir jarðabætur á einstökum bújörðum sem framlags geta notið samkvæmt lögum þessum og til áætlanagerðar um slíkar framkvæmdir.

Árleg framlög skulu að upphæð jafngilda 2,5% af heildarframlagi til jarðabóta skv. I.–X. tölulið þessarar greinar viðkomandi ár. Ráðherra ákveður með reglugerð ráðstöfun þessa fjár að fengnum tillögum Búnaðarfélags Íslands.

11. gr.

Landbúnaðarráðherra ákveður með reglugerð, að fengnum tillögum Búnaðarfélags Íslands, þau skilyrði sem jarðabætur skv. 10. gr. þurfa að uppfylla til þess að heimilt sé að taka þær út og greiða framlag til þeirra. Þá getur ráðherra, að fengnu samþykki stjórnar Búnaðarfélags Íslands, stjórnar Stéttarsambands bænda og stjórnar Stofnlánadeildar landbúnaðarins, sett stærðarmörk á framkvæmdir sem framlags geta notið skv. 10. gr.

12. gr.

Á framlög, sem ákveðin eru í 10. gr. þessara laga, skal greiða verðuppbót samkvæmt vísitölu er sýni breytingar á tilkostnaði framkvæmda frá meðalkostnaði þeirra á árinu 1986. Hagstofa Íslands ákveður grundvöll þessarar vísitölu í samráði við Búnaðarfélag Íslands, Byggingastofnun landbúnaðarins og landbúnaðarráðuneytið. Hagstofa Íslands reiknar vísitöluna síðan miðað við meðalkostnað hvers árs. Fyrirmæli fyrri málsliða þessarar greinar gilda um greiðslu verðlagsuppbóta á framlög til framkvæmda frá og með árinu 1987.

Af jarðabótaframlögum þeim, sem talin eru í 10. gr., skulu 4% renna til hlutaðeigandi búnaðarsambands og 2% til búnaðarfélags hlutaðeigandi jarðabótamanns. Af framlögum til loðdýrabygginga skal þó aðeins greiða 4% til viðkomandi búnaðarsambands.

13. gr.

Búnaðarfélag Íslands skal halda skrá yfir jarðabætur á lögbýlum og framlög til þeirra samkvæmt lögum þessum.

14. gr.

Búnaðarfélagi Íslands er heimilt að taka gjald fyrir sérstök og umfangsmikil þjónustuverkefni sem unnin eru fyrir einstaka bændur eða aðra aðila og flokkast ekki undir almennar leiðbeiningar.

Landbúnaðarráðherra ákveður gjaldskrá vegna þessara verkefna, að fengnum tillögum Búnaðarfélags Íslands.

15. gr.

Til þess að ná sem næst jöfnunarverði á framræslu með opnum skurðum um land allt skal Búnaðarfélag Íslands halda eftir ákveðnu gjaldi af framlagi til framræslu skv. a- og b-liðum I. liðar 10. gr. Verðjöfnunargjald þetta má að hámarki nema 3% af meðalkostnaði við framræsluna. Verðjöfnunargjaldið skal nota til þess að greiða niður kostnað við framræslu þar sem hann vegna óhagstæðrar aðstöðu er meiri en meðalkostnaður, enda teljist framræslan nauðsynleg jarðabót að mati Búnaðarfélags Íslands. Landbúnaðarráðherra ákveður árlega fyrir 1. maí, að fengnum tillögum Búnaðarfélags Íslands, upphæð verðjöfnunargjalds vegna framræslu það ár, meðferð þess og ráðstöfun.

16. gr.

Hafi jarðabætur, sem framlags geta notið samkvæmt lögum þessum, verið unnar af búnaðar- eða ræktunarsamböndum, er Búnaðarfélagi Íslands heimilt að halda eftir af jarðabótaframlögum upphæð til greiðslu á vinnuskuldum, enda hafi borist um það krafa frá stjórn viðkomandi sambands.

III. KAFLI

Almenn ákvæði.

17. gr.

Þyki héraðsráðunaut eða trúnaðarmanni að jarðabótaframkvæmd sé ekki í samræmi við ákvæði laga þessara og reglugerðir samkvæmt þeim hefur hann rétt til að neita úttekt og þá um leið framlagi til hennar. Ágreiningi, sem upp kann að koma þessa efnis, skal skotið til Búnaðarfélags Íslands sem sker úr honum. Stjórn Búnaðarfélags Íslands er rétt að leita úrskurðar landbúnaðarráðherra í þeim málum sem hún telur orka tvímælis.

18. gr.

Sá sem segir héraðsráðunaut, trúnaðarmanni eða Búnaðarfélagi Íslands vísvitandi rangt til um framkvæmdir og gerð þeirra mannvirkja er ríkisframlags eiga að njóta samkvæmt II. kafla eða brýtur að öðru leyti ákvæði þessara laga í einhverju því er verulegu máli skiptir skal sæta sektum frá 10 000–100 000 kr., og ef það er gert í eiginhagsmunaskyni má þyngja refsinguna um helming.

Brjóti héraðsráðunautur, trúnaðarmaður eða starfsmaður Búnaðarfélags Íslands þær fyrirskipanir, er honum eru settar í erindisbréfi, eða fari ekki eftir fyrirmælum laga þessara eða reglugerða samkvæmt þeim skal hann sæta sömu refsingu er að ofan getur nema þyngri refsing liggi við samkvæmt öðrum lögum. Með mál út af brotum á þessari grein skal farið að hætti opinberra mála.

19. gr.

Landbúnaðarráðherra setur með reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd þessara laga að fengnum tillögum Búnaðarfélags Íslands.

20. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi. Jafnframt eru numin úr gildi jarðræktarlög, nr. 79 29. maí 1972, með síðari breytingum, og lög nr. 58 3. nóv. 1915, um mælingar á túnum og matjurtagörðum.

Gjört í Reykjavík, 30. mars 1987.

Steingrímur Hermannsson. **Þorvaldur Garðar Kristjánsson.** **Magnús Thoroddsen.**

(L. S.)

Jón Helgason.